

В. А. Сливенко

*Дніпропетровський національний
університет імені Олеся Гончара*

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ У 1920-ті рр.

Розглянуто питання правового та організаційного забезпечення становлення прокуратури на Півдні України у 1920-ті рр.

Ключові слова: прокуратура, прокурорський нагляд, правоохоронна система, наркомат юстиції, суд, правосуддя, класова правосвідомість, соціалістична законність, революційна доцільність.

Сливенко В. А. Особенности создания и деятельности прокуратуры на Юге Украины в 1920-е гг.

Рассмотрены вопросы правового и организационного обеспечения становления прокуратуры на Юге Украины в 1920-е гг.

Ключевые слова: прокуратура, прокурорский надзор, правоохранительная система, наркомат юстиции, суд, правосудие, классовое правосознание, социалистическая законность, революционная целесообразность.

Slivenko V. A. Features of creation and activity of the procuracy in the South Ukraine in the 1920s.

This article is devoted to the analysis of regional problems beginning of the procuracy in terms of social transformation and the establishment of an authoritarian regime in the USSR in the 1920s. The theme is caused by necessity of reforming the modern law enforcement. Research tasks were solved by using scientific methods, analysis, synthesis, synthesis and comparison.

In the 1920s in the South of Ukraine the procuracy monitors the activities of law enforcement agencies and government institutions. It helps to prevent the violation of the law of the regional administration. Activity of the procuracy conducted in accordance with the political and ideological course of the party of power. Create procuracy in the South of Ukraine took place in the tragic circumstances

of civil conflict, the growing insurgency, especially characteristic of the region. The procuracy actively used the power of punitive and repressive measures against political opponents. To solve the problem of staff turnover and deficit of professionalism power tried by organizing the rapid training and professional development. These problems have reduced the effectiveness of procuracy supervision over the observance of legality in the South of Ukraine in the 1920s.

In future research the author will be related to the analysis of problems of law enforcement agencies of the state in terms of crisis and democratic reforms.

Keywords: procuracy, the law enforcement system, the Commissariat of Justice, justice, justice of class, socialist legality, revolutionary expediency.

З часу ухвалення Конституції України у 1996 р. прокуратуру намагалися реформувати неодноразово, але максимум, чого вдавалося досягти, – це «косметичні» зміни, які ніяк не впливали на докорінне переродження цього органу. Так, зміни щодо статусу прокуратури були внесені під час проведення так званої малої судової реформи у 2001 р. У березні 2004 р. і в квітні 2009 р. з'явилися два законопроекти щодо реформування прокуратури, які були ухвалені Верховною Радою у першому читанні, проте подальший розгляд було відкладено. Серед причин – зайва політизація цього питання, діаметрально протилежні погляди на шляхи реформування органів прокуратури України [11]. Непримиренні опоненти – прибічники еволюційного та революційного шляхів реформи – на цьому й зупинилися.

Тепер, здається, знову з'явилася політична воля зрушити цю справу з місця. Із набуттям чинності нового Закону України «Про прокуратуру»

15 липня 2015 р. разом із прийнятими нещодавно поправками до нього розпочинається процес системного реформування органів прокуратури України, основою якого має стати якісне оновлення її керівного складу. У грудні цього року 178 місцевих прокуратур має очолити нове керівництво, яке нині обирають на відкритих конкурсах. Влітку початок цього конкурсу анонсував заступник генпрокурора Д. Сакварелідзе, з яким українці пов'язують надії на кардинальне оновлення прокурорських органів в Україні [21]. Істотну допомогу на шляху формування надійної правоохоронної системи держави може надати історичний досвід, який дозволить не повторювати помилок минулого та врахувати позитивні напрацювання.

Окремі аспекти організації прокуратури УСРР у 1920-х рр. висвітлювались у роботах відомих вчених: П. В. Гламазди, Л. І. Грицаєнка, Ф. В. Кашарського, О. І. Колотило, О. М. Кошман, В. М. Кравчука, І. О. Оксенчук, Р. М. Шестопа-

лової та ін. Але питання організації діяльності прокуратури УСРР висвітлюються в цих працях фрагментарно та здебільшого мають заідеологізований характер.

Ця стаття присвячена аналізу регіональних проблем організації та початку діяльності прокуратури в умовах соціальних перетворень та становлення авторитарного режиму в УСРР у 1920-ті рр.

До 1991 р. розвиток інституту прокуратури в Україні та Росії відбувався в межах однієї держави і тому цей період є для них спільним. У Російській імперії в 1722 р. за відомим наказом царя Петра I було запроваджено французьку модель прокуратури як органу нагляду за центральними та місцевими адміністративними органами. Суттєві зміни в діяльності прокуратури відбулися під час судової реформи 1860–1864 рр., коли її було реорганізовано в орган кримінального переслідування і підтримання державного обвинувачення. Прокуратура входила до складу судового відомства, але як самостійна система, що мала власну організаційну структуру. Вона виконувала функції дізнання, попереднього слідства та виконання вироків суду, водночас принципами її організації були єдність і строга ієрархічна підпорядкованість [15, с. 35; 16, с. 116]. У такому статусі прокуратура Російської імперії існувала до 1917 р.

Відомо, що після революційних подій 1917 р. за часів УНР, Центральна Рада у січні 1918 р. ухвалила спеціальний закон «Про впровадження прокурорського нагляду на Україні». Це було продовженням розпочатої роботи по створенню структур прокурорського нагляду УНР. Прокуратури організовувалися при апеляційних та окружних судах. А 8 липня 1918 р. вже гетьман затвердив закон «Про утворення державного сенату», деякі статті якого торкалися питань діяльності прокуратури [12, с. 144]. За часів Директорії прокуратура, як і інші органи державної влади, не встигла розпочати свою діяльність тому, що на території України вже діяв радянський уряд.

Варто зазначити, що коли декретом Ради народних комісарів УСРР (далі – РНК УСРР) від 14 лютого 1919 р. «Про суд» було ліквідовано всі правові інститути держави, у надзвичайно складних умовах громадянської війни, голодомору 1921–1923 рр. та розгортання повстанського руху, будувати нову правоохоронну систему було надзвичайно складно. Вирішальною подією в реалізації планів радянських ідеологів стала перша спроба проведення кодифікації законодавства УСРР у 1922 р., що у подальшому дозволило вимагати певних гарантій дотримання законності з боку радянських громадян і державних органів. У зв'язку з цим виникла необхідність в організації спеціальної системи органів, які б здійснювали нагляд за законністю.

У липні 1922 р. на нараді, скликаній народним комісаром юстиції УСРР М. Скрипником, зазначалося: «Оскільки перемога трудящих забезпечила мир і дозволила перейти від військової напруги на зовнішніх і внутрішніх фронтах до мирного господарського будівництва, черговим завданням є втілення в усі сфери життя строгих вимог революційної законності. Відповідальність органів влади та громадян за порушення створених радянською владою законів повинна посилюватися поряд з забезпеченням гарантії особистої безпеки громадян та їхнього майна. Нові форми відносин, які виникли в процесі революції і запровадження нової економічної політики, повинні отримати своє втілення в законодавстві та захищені в судах». Далі йшлося про те, що «громадяни і корпорації, які вступили в договірні відносини з державними органами, повинні отримати впевненість у тому, що їхні права будуть захищені. Судові установи республіки повинні бути «підняті на відповідну висоту» [13, с. 102–104].

У подальшому, в політичному звіті на IX з'їзді КП(б)У, що проходив у Харкові 6–12 грудня 1925 р., також обговорювалася необхідність зміцнення пролетарської держави, що вимагає «максимального зміцнення революційної законності, особливо в низових органах влади, що повинно стати одним з основних завдань радянської влади» [17, с. 28]. Подібні рішення та резолюції приймалися неодноразово і на різних рівнях влади.

У контексті подальшої реалізації ідеї відновлення інституту нагляду за точним і єдиним дотриманням законодавства в державі Всеукраїнський центральний виконавчий комітет (далі – ВУЦВК) 28 червня 1922 р. затвердив Положення про прокурорський нагляд. Організаційно прокуратуру було віднесено до структури міністерства юстиції. Керівником відділу прокуратури став за сумісництвом народний комісар юстиції УСРР М. Скрипник. Помічники прокурора УСРР призначалися ВУЦВК за поданням прокурора республіки. Місцеві прокурори та їхні помічники призначалися і звільнялися прокурором УСРР [24, арк. 72].

Слід визнати, що з моменту створення і впровадження усього радянського періоду інститут прокуратури в Україні зазнавав істотного впливу тогочасного державного ладу. Процес утворення системи радянського прокурорського нагляду можна умовно поділити на два етапи. Перший – утворення прокуратури УСРР як складової ланки державного апарату республіки (почався у серпні 1922 р.); другий – утворення прокуратури СРСР (з 23 червня 1933 р.), коли тенденція централізації органів державної влади призвела до створення самостійного органу, на який покладалося загальне керівництво діяльністю прокуратур союзних

республік [18, с. 96]. Важливо відзначити, що характерною тенденцією діяльності прокуратури в радянський період було перманентне розширення її функціональних обов'язків. Такий нагляд практично за усіма сферами життя суспільства не мав чітко окреслених меж та поступово набув тотального масштабу.

Як свідчать документи, організація системи прокуратур у губерніях почалася вже у серпні 1922 р.: у Катеринославі, Одесі та Миколаєві було призначено губернських прокурорів та почалося формування штатів місцевих підрозділів [23, арк. 31]. Зазвичай прокуратуру розміщували в окремому будинку в центрі міста. Правила внутрішнього розпорядку та ведення діловодства в управліннях губернських прокуратур та підвідомчих їй органах були затверджені інструкцією Народного комісаріату юстиції (далі – НКЮ) УСРР у червні 1923 р. Структурно прокуратура складалася з відділів у відповідності до напрямів відповідальності [24, арк. 89, 92]. Відділення очолювали помічники прокурора. Губернію поділяли на округи, за якими закріплювалися окремі помічники прокурора. Однак далеко не завжди ці посади були зайняті, деякі залишалися вакантними протягом досить тривалого часу. Так, наприклад, із восьми помічників губернського прокурора Катеринослава в січні 1923 р. було призначено тільки п'ять, в Одесі також залишалися вакантними близько чверті посад в окружних прокуратурах. Особливо давалася взнаки нестача кваліфікованих працівників [19, с. 37].

Зазначимо, що основну увагу прокуратури було зосереджено на виконання функції звинувачення у судах, нагляду за діями слідчих органів (дізнанням) та адміністративними установами. Із 1923 р., коли у губерніях були організовані підрозділи Державного політичного управління (далі – ДПУ), при яких почали функціонувати особливі наради, одному з помічників губернського прокурора доручався нагляд за процесуальною діяльністю цих підрозділів [17, с. 27].

Необхідно підкреслити, що новостворена прокуратура далеко не відразу змогла виконувати усі покладені на неї завдання. Закінчення громадянської війни не лише не спростило становище, а навпаки – суттєво ускладнило завдання прокуратури, адже на Півдні України розпочався голод [16, с. 115]. У міру того, як інтенсивно збільшувалися масштаби кримінальної злочинності в Україні на початку непу, стрімко зростала і кількість кримінальних проваджень [23, арк. 68]. Також значно збільшилося навантаження на відділи адміністративного нагляду за діями влади. Так, 10 вересня 1923 р. окружний прокурор Бердянська доповідав у Катеринославську губернську прокуратуру про те, що ефективність реагування на правопору-

шення значно знизилася внаслідок того, що працівники вимушені щоденно розглядати до 10–12 справ (а то і більше) [1, арк. 63].

Важливим фактором, який свідчить про активізацію економічного життя республіки в умовах запровадження непу, стало збільшення кількості звернень до прокуратури щодо оцінювання законності господарських угод, дій місцевої влади щодо муніципалізації та демуніципалізації майна комунальних господарств, спорів невеликих та середніх підприємств та здійсненні різного роду конфіскацій. Водночас, прокуратура здійснювала велику профілактичну роботу. Так, наприклад, задля попередження видання виконкомами незаконних актів, встановлювався порядок їх попереднього узгодження з юристами, а також регулярної участі прокурорів у засіданнях виконкомів [16, с. 117].

Поступово роль прокуратури в суспільстві підсилювалася, про що свідчать цифри, наведені у звіті НКЮ УСРР за 1923 р. Незважаючи на те, що це був фактично перший рік роботи прокуратури, було опротестовано 312 постанов повітових виконкомів та 193 постанови губернських виконкомів. А у 1924 р. в ході попереднього перегляду проектів постанов і розпоряджень місцевих органів влади прокурори внесли подання про скасування або зміну вже 1 458 постанов повітових виконкомів і 1 105 рішень губвиконкомів. У 1925 р. у прокуратуру надійшло вже 12 754 скарги на рішення місцевих органів та дії посадових осіб, що з одного боку свідчить про зростання довіри громадян, а з іншого про збільшення кількості правопорушень [24, арк. 18]. Так, наприклад, тільки в Миколаївську губернську прокуратуру в цьому ж році було подано 1 272 скарги на дії адміністративних органів, з них 737 були задоволені, по решті відмовлено [6, арк. 8].

Крім підтримування звинувачення у судах та здійснення адміністративного нагляду працівники прокуратури також брали активну участь у численних зборах робітників, службовців і селян, де виступали з роз'ясненням загальноправових та політичних питань. На сторінках місцевої преси для повідомлень прокуратури навіть виокремлювали постійну колонку. Так, працівниками прокуратури Одеської губернії тільки за 2-е півріччя 1924 р. було проведено 126 зустрічей з громадськістю та розміщено 45 статей у місцевій пресі, Херсонської прокуратури – 146 виступів і 27 повідомлень відповідно [8, арк. 11; 10, арк. 30]. А в 1926 р. і редакціям центральних газет та журналів було рекомендовано виділити спеціальні офіційні відділи, в яких прокурори виступали з роз'ясненнями для населення про найважливіші нормативні акти держави.

Своєрідною відповіддю громадськості на заклик влади щодо активної участі у запровадженні

«революційної законності» стала поява інституту офіційних донощиків – робітничих і сільських кореспондентів (робсількорів). На їхні повідомлення у пресі (анонімні або за псевдонімом) прокурори були зобов'язані негайно реагувати та проводити розслідування. Так, Катеринославський губернський прокурор у 1925 р. окремо та детально звітував керівництву про реагування на кожний «сигнал» кореспондентів місцевої преси [23, арк. 219].

Слід зауважити, що влада намагалася всіляко підтримувати та захищати своїх добровільних помічників. Так, у квітні 1924 р. у Мелітопольській окружній прокуратурі було проведено нараду працівників із партактивом міста під гаслом: «Робсількор – активний помічник прокуратури» [3, арк. 7]. За фактами переслідування робсількорів прокуратура негайно порушувала кримінальні справи. Наприклад, у № 597 газети «Звезда» від 17 липня 1924 р. повідомлялося про вбивство представниками сільської ради сількора газети «Красный Николаев» із помсти за критику з карикатурою. Далі йшлося про розслідування справи прокуратурою та арешт прокуратурою п'ятьох підозрюваних [14]. У вересні 1924 р. Одеською губернською прокуратурою було порушено кримінальну справу за фактом «гучного вбивства» робкора Г. Малиновського в селі Димовка. Ця справа набрала всесоюзного розголосу і навіть знайшла відображення в статті Л. Троцького «Калёным утюгом!» [22, с. 2].

Заслуговує на увагу роль органів прокуратури у вирішенні найбільшої проблеми радянської влади того часу на Півдні України – дотриманні законності на селі. Наслідки голодомору, залишки повстанського руху та традиційні опозиційні настрої селян сприяли поширенню ворожого ставлення до влади. Ситуацію значно погіршувало свавілля місцевих чиновників «соціально близьких», але здебільшого малоосвічених людей, які часто-густо приймали рішення користуючись лише «класовою правосвідомістю». Так, наприклад, голова Іванівської сільради Балківського району Запорізького округу А. Ткаченко протягом 1921–1923 рр. цинічно знущався над селянами, самостійно позбавляв виборчих прав, привласнював майно та продукти харчування, вбив селянина Я. Гуржія (за підозрою у крадіжці гусака), у підвалі свого будинку влаштував в'язницю для непокірливих, гвалтував жінок, примусив селянина Т. Демченка відрубати собі палець сокирою за те, що той намагався сперечатися та ін. [3, арк. 48].

Схожі інциденти траплялися повсюди і своєрідною відповіддю влади стало посилення прокурорського нагляду за місцевими адміністраціями. Так, наприклад, за завданням губкому КП(б)У Миколаївська губернська прокуратура в

1924–1925 рр. перевіряла законність дій «низових органів у селі» – виконкомів, земельних комісій, сільрад та ін. За підсумками обстежень було винесено 35 протестів на постанови виконкомів, 64 – на рішення сільських рад та товариств [6, арк. 17].

Найчисельнішими порушеннями законності з боку сільрад, на які реагувала прокуратура, були: неправомірні розмежування компетенції сільських рад, сільських сходів і сільських товариств; незаконне застосування трудової та гужової повинності; незаконне позбавлення виборчих прав; порушення порядку виборів сільських виконавців; незаконні дії райвиконкомів і сільрад щодо муніципалізації побудов; втручання в діяльність кооперації (у визначення штатів та розподіл грошових сум); незаконне винесення адміністративних стягнень; встановлення незаконних податків і зборів та ін. [9, арк. 53].

Варто зазначити, що протягом 1923–1925 рр. губернські прокуратури Півдня України регулярно підлягали ревізіям НКЮ УСРР, які виявляли численні недоліки, зокрема: незадовільний нагляд за законністю проведення слідства, низький рівень розкриття злочинів, слабкий нагляд за місцями ув'язнення та ін. [7, арк. 14]. Наприклад, у Катеринославі з'явилися т.зв. «камкори» («В ДО-Пре появились камкору – камерные корреспонденты» зазначалося в газеті «Звезда»), які вказували прокуратурі на незаконні дії слідчих. Так, у повідомленні «Побиття арештованих» у місцевій газеті «камкор» повідомляв прокуратуру про те, що слідчий Авгурський знущався над ув'язненими [14].

Разом із тим, із документів прокуратури стає зрозумілим, що більшість недоліків у роботі прокуратури було зумовлено цілком об'єктивними причинами. Однією з найбільш серйозних проблем, з якою довелося зіткнутися в цей період, була недостатня кількість кваліфікованих юристів. Лише окремі працівники прокуратури мали за плечима юридичну освіту. Намагаючись виправити ситуацію, на місцях організували короткотермінові юридичні курси, після закінчення яких надавали рекомендацію на роботу в прокуратуру. В Катеринославі, Одесі та Миколаєві вже у 1923–1924 рр. при губернських відділах юстиції створювали юридичні товариства, членами яких були судді, прокурори, адвокати та інші працівники юридичних установ [24, арк. 49]. На зборах товариств зазвичай розглядалися різні правові питання, робилися доповіді та запити, що, безсумнівно, сприяло підвищенню кваліфікації юристів.

Суттєво важливим фактором, який також украй негативно позначився на роботі прокуратури, було постійне втручання партійної влади в дії працівників, у тому числі і на місцях. Так, усі правопорушення, вчинені комуністами та вищими

радянськими (номенклатурними) керівниками, підлягали окремому обліку. Про хід слідства за такими справами регулярно доповідалося партійному керівництву [13, с. 18].

Таким чином, цей період історії української прокуратури був вельми непростим, тернистим і суперечливим. Прокурорського нагляду за дотриманням законності у правоохоронній системі УСРР до 1922 р. не існувало. Створення прокурорського нагляду стало певною гарантією дотримання законності в умовах запровадження непу після проведення кодифікації законодавства УСРР у 1922 р. У цілому, в 1920-ті рр. прокуратура функціонувала в якості важливого елемента контролю не тільки за діяльністю правоохоронних та судових органів, а й усіх радянських установ та значною мірою обмежувала свавілля місцевої влади.

Становлення прокуратури на Півдні України відбувалося в трагічних обставинах громадян-

ського протистояння та наростання повстанського руху, особливо характерного для цього регіону. Процес формування прокуратури на місцях відбувався у жорстких рамках політичного та ідеологічного курсу правлячої партії та був значно ускладнений невизначеністю взаємовідносин з іншими правоохоронними органами. Прокуратура, як і інші правоохоронні органи активно використовувалась у карально-репресивних заходах проти політичних супротивників влади, тому формувалась з числа «відданих справі революції» комуністів робітничо-селянського походження, але здебільшого некваліфікованих та молододосвідчених. Вирішити проблеми нестачі кадрів та дефіциту професіоналізму правоохоронців влада намагалася шляхом проведення політики організації короткотермінових форм навчання та підвищення їх кваліфікації.

Бібліографічні посилання

1. Державний архів Запорізької області. – Ф. Р-4019, оп. 1, спр. 4/7.
2. Там само. – Спр. 5/686.
3. Там само. – Спр. 6/440.
4. Державний архів Миколаївської області. – Ф. Р-122, оп. 1, спр. 1.
5. Там само. – Спр. 4.
6. Там само. – Спр. 5.
7. Державний архів Одеської області. – Ф. Р-1774, оп. 2, спр. 16.
8. Там само. – Ф. 1190, оп. 1, спр. 5.
9. Там само. – Спр. 22.
10. Державний архів Херсонської області. – Ф. Р-446, оп. 1, спр. 21.
11. Генеральна прокуратура України. Процес системного реформування органів прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/reforms>.
12. Гламазда П. В. Порівняльна характеристика становлення органів прокуратури в ЗУНР, УНР та Українській державі / П. В. Гламазда // Проблеми теорії та історії держави і права: зб. ст. – Львів, 2011. – С. 144–146.
13. Грицаєнко Л. І. Історико-правові витоки інституту прокуратури в Україні / Л. І. Грицаєнко // Вісник прокуратури: Загальнодержавне фахове видання. – 2008. – № 2. – С. 94–105.
14. Звезда. Орган Екатеринославского губернского комитета Коммунистической партии (большевиков) Украины. – 1923, 19 вересня.
15. Кашарський Ф. В. Правові основи взаємодії органів прокуратури та поліції в українських губерніях Російської імперії у другій половині XIX – на початку XX ст. / Ф. В. Ка-

шарський // Вісник Харків. нац. ун-ту внутрішніх справ. – Х., 2010. – Вип. 1.

16. Кошман О. Історія створення і діяльності прокуратури в XIX–XX століттях / О. Кошман // Вісник прокуратури. – 2011. – № 9. – С. 114–117.

17. Колотило О. Історичний аспект участі прокурора у справах про адміністративні правопорушення / О. Колотило // Юридична Україна. – 2012. – № 4. – С. 25–31.

18. Кравчук В. М. Сутність та особливості періодизації функціонування прокуратури України / В. М. Кравчук // Держава і право. – 2010. – Вип. 48. – С. 95–101.

19. Оксенчук І. Історія формування законодавства про участь прокурора у цивільному процесі / І. Оксенчук // Підприємство, господарство і право. – 2010. – № 11. – С. 35–38.

20. Реформа прокуратури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/18783663>.

21. Реформа прокуратури: рівняння з кількома невідомими [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tema.in.ua/article/7283.html>.

22. Троцкий Л. Д. Калёным утюгом! / Л. Д. Троцкий // Правда. – 1924. – № 239.

23. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. 1, оп. 2, спр. 2100.

24. Там само. – Спр. 2311.

25. Шестопалова Р. М. Історичні передумови становлення та розвитку правозахисної діяльності органів прокуратури України / Р. М. Шестопалова // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – Д., 2012. – Вип. 2. – С. 143–152.

References

1. State archives of Zaporizhia region, fund R-4019, descr. 1, file 4/7.
2. Ibidem, file 5/686.
3. Ibid., file 6/440.
4. State archives of Mykolayiv region, fund R-122, descr. 1, file 1.
5. Ibidem, file 4.
6. Ibid., file 5.

7. State archives of Odesa region, fund R-1774, descr. 2, file 16.

8. Ibidem, fund 1190, descr. 1, file 5.

9. Ibid., file 22.

10. State archives of Kherson region, fund R-446, descr. 1, file 21.

11. *Heneral'na prokuratura Ukrayiny. Protse systemnoho reformuvannya orhaniv prokuratury Ukrayiny* [General

Prosecution of Ukraine. The process of system reforming of prosecution organs Ukraine [Electronic resource]. Access: URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/reforms> (in Ukrainian).

12. Glamazda, P. V., 2011. Porivnyal'na kharakterystyka stanovlennya orhaniv prokuratury v ZUNR, UNR ta Ukrayins'kiy derzhavi [Comparative characteristics of the formation of organs in WUPR, UPR and the Ukrainian state]. *Problemy teorii ta istoriyi derzhavy i prava* [Problems of theory and history of state and law] [Coll. of articles]. Lviv, pp. 144-146 (in Ukrainian).

13. Grytsaenko, L.I., 2008. Istoryko-pravovi vytoky instytutu prokuratury v Ukrayini [Historical and legal sources of the prosecution institute in Ukraine]. *Visnyk prokuratury* [Prosecution Bulletin], № 2, pp. 94 – 105 (in Ukrainian).

14. Zvezda. Organ Yekaterinoslavskogo gubernskogo komiteta Kommunisticheskoy partii (bol'shevikov) Ukrainy [Star. Publication of the Katerynoslav Provincial Committee of the Communist Party (Bolsheviks) of Ukraine], 1923, September 19 (in Russian).

15. Kasharsky, F. V., 2010. Pravovi osnovy vzayemodiyi orhaniv prokuratury ta politsiyi v ukrayins'kykh huberniyakh Rosiys'koyi imperiyi u druhiy polovyni XIX – na pochatku XX st. [The legal basis of the interaction of the prosecution and police in the Ukrainian provinces of the Russian Empire in the second half of 19th – early 20 century]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu vnutrishnikh sprav* [Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs]. Kharkiv, № 1 (in Ukrainian).

16. Koshman, A., 2011. Istoriya stvorennya i diyal'nosti prokuratury v XIX-XX stolittiyakh [Forming and activity history of prosecution in the 19th – 20th centuries]. *Visnyk prokuratury* [Prosecution Bulletin], № 9, pp. 114-117 (in Ukrainian).

17. Kolotylo, A., 2012. Istorychnyy aspekt uchasti prokurora u spravakh pro administratyvni pravoporushennya [The historical aspect of the prosecutor activity in cases of administrative

offenses]. *Yurydychna Ukrayina* [Legal Ukraine], № 4, pp. 25-31 (in Ukrainian).

18. Kravchuk, V. M., 2010. Sutnist' ta osoblyvosti periodyzatsiyi funktsionuvannya prokuratury Ukrayiny [The essence and characteristics of periodization for Prosecutor functionality in Ukraine]. *Derzhava i pravo* [State and Law], iss. 48, pp. 95-101 (in Ukrainian).

19. Oksenchuk, I., 2010. Istoriya formuvannya zakonodavstva pro uchast' prokurora u tsyvil'nomu protsesi [The history of the formation of the legislation on the part of the prosecutor in civil proceedings]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo* [Business, Economy and Law], No 11, pp. 35 – 38 (in Ukrainian).

20. *Reforma prokuratury* [The reform of the prosecution] [Electronic resource]. Access: URL: <http://www.dw.com/uk/18783663> (in Ukrainian).

21. *Reforma prokuratury: rivnyannya z kil'koma nevidomymy* [The reform of the prosecution: the equation with several unknowns] [Electronic resource]. Access: URL: <http://tema.in.ua/article/7283.html> (in Ukrainian).

22. Trotsky, L. D., 1924. Kalonym utyugom! [With the red-hot iron!]. *Pravda*, № 239 (in Russian).

23. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine, fund. 1, descr. 2, file 2100.

24. Ibid., file 2311.

25. Shestopalova, R. M., 2012. Istorychni peredumovy stanovlennya ta rozvytku pravozakhysnoyi diyal'nosti orhaniv prokuratury Ukrayiny [Historical background for formation and development of the human rights activity of prosecution organs of Ukraine]. *Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav* [Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk National University of Internal Affairs]. Dnipropetrovsk, № 2, pp. 143-152 (in Ukrainian).

Надійшла до редколегії 14.01.2016